

Hegeeqli Amaxxa Egerakkam Googo

Leveled

Hadiyyisa

Ku qanannaaxxi hara'mash kitaab Yu.Es.Ay.Di (USAID)eennsi siidamukki diinaxxi hara'matinne, Seev Ze Childreeninne (Save the Children), Losa'n Ministeerinnee Dabuuphphi Giir Giichchi Gassi Losa'n biiro'innee maqirem angejjinne gudaa koobamukko.

2009 H.D

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Hegeeqli Amaxxa Egerakkam Googo

Baxxanchi 4

Saanti 3

Leveled

Losisaanchina/ona Tiissiishsha

Ku hara'mash qanannaaxxi kitaab gudukki horoor sawwit ciilluwvi qanannaaxxi xanato fuu'lisimminatte. Ka kitaaba awwaaxximmiinse gaassinaa ciilluwwa gaafaassimina kitaabo'ommi horoor sawwite caakkisimmi hasisookko. Misilluwvi amadu sawwitennem ciilluwvi maqire atoorarimmi qanannaato fuu'lisoohaannooma qoossimmi hasisa. Losaan kitaabo'ooma qananna'aamaa lasonne xa'michchuwwina dabachcha uwameena xanamuda'e qoossimmi niinnise egeramoohane.

Qanannaaxxi Illaqqi Xa'michchuwwa

1. Laqqoo hegeeqli amaxxuwwa fintitaa kure.
2. Hegeeqli amaxxuwwa egerakkam googguwwiinse mat mato qaddaa'e.

Usheexxat 1 : Losaanii Koyyiinchoo

Hegeeqqi saayinsi losisaanchi, kaballa mat koyyiincho waarakka'a hegeeqqi amaxxa egerimmi bikkina caakkishsha uwakkamaannooma soo'l baxxanchi losaanina gaassakkatem kurakko'ookko. Losaan ku koyyiincho uwakkam caakkishsha hissimmamaa macceesamonam qoxxisakka'a tiissiisakko'ookko. Losaanim ku koyyiincho uwakkam cakkishsha laseesameena gudamaa egeramoolla. Ka xirennem, hegeeqqi saayinsi losisaanchi mat koyyiinchonnem maqire baxxancha aagakko'o. Ka koyyiinchchi summim Aadde'e Hamaame yamamookko.

Aadde'e Hamaame beero'onne hayyo'oominne baxakkamotane. Aadde'i Hamaamek makii'n daafinne lamem lokkim hawwodamaakkoohane. Ee bikkinam wilcheera yakkam hantuluula awwaaxxakkammane. Wilcheeroom doollabisinne baxamaakkoohan ihubikkina mat beyyiinse mulli beyyo marakkam ammane hawwisoobee'ane. Losisaanchi Aadde'e Hamaame hegeeqli amaxxi bikkina uwakkam caakkishsha hisimmamaa macceesamona aagubee'i luwwi yoolasem xa'mamona losaanina tiissiisakko'o.

Aadde'e Hamaamem losisaancho galaxxakka'a lasonne losaanina cakkishsha uwwimma asheerakko'o. Caakkishsha uwwimmiinsem gaassakka'a losaano mat xa'michcha xa'makko'o. Oo xa'michchim, "Hegeeqli amaxxa yimmi mayyimma?" yoohane. Losaanim anga iimaa'amukkuyyi annanni annanni dabachcha uwjamukko. Aadde'e Hamaamem hundame, "Hayya qoxalla!" Anim ki'nuwwi dabachchanne hoffokkame edoommo" yakka'a hegeeqli amaxxa yoo sawwite kanni woroon yoo'isa caakkisakko'o.

Usheexxat 2: Shoot'i Hegeeqli Amaxxuwwa

Ki'nuwwi cakkissakko'isam, hegeeqli amaxxa yoo xum sagar hee'noommi uullanne te'im hegeego siidamoo luwwa hundame qaaphphaa amadaakkoo sawwite. Ni hegeegonne siidamoo amaxxuwwina hundinam shooto'i ihaa moo'amookkokim uulla. Uulli luxxi beyyonne qoodamoo hegeeqli amaxxa. Uulli heechchina hasisoo luwwa hundame wixxa'aa amadaakko amaxxa. Illage woncummisame uilli uwwoo awwaadonne mulli amaxxiinse hundiinsem lophphim xale'i ihoo'n mulli keenina hundiname shooto'i ihukkis malsiisoobee'ane.

Aadde'e Hamaame hegeeqli amaxxa moo'isoo misila losaanina moo'isakka'a lasonne xa'michcha hincaa'akko'o. "Annanni fooraammuwwinam ihukko mutaanina ayyar uwwoo awwaad maha?" yakko'o. Dilaame yakkam losaancho, "Ayyar bee'uta'ne fooshshe'neenam ihukko fooringne hee'neenam xannoommoyyo" yito'o. Aadde'e Hamaame, "Hanqame, ayyar bee'uta'n foor bee'e" yakko'o.

Dabaro yakkam losaanchi odim anga iima'aa, manchi beet xale'ina ihoo'n mutaninam ayyar hasisoohaannooma kurukko. Losaan uwwamu dabachchanne koyyiinchome lobakata liiramakko'o. Oosooma birshakka'a issuwwi dabachcha qoxxissoo sawwite edakko'o. "Manchi beetinam ihukko annanni annanni fooraammuwwinnaa mutaaninnaa bikbee'i awwaado uwwo ayyar hegeeqli amaxxiinse mato" yakko'o. Ayyar beeta'ne manchi beetom ihukko mulli qooccanchi hundim fooringne hee'ena xanoobee'aannooram edakka'a kurakko'o.

Annanni beyyiinse siidamoo wo'i hegeeqli amaxxiinse mat ihaa xigamookko. Wo'i bu'iinse, bariinse, daajjiinse, dambalaqiqinsee, mk. siidamoohaannoomam la'immi hasisa. Manchi beetinam ihukko uullanne yoo'i annanni annanni amaxxina wo'i awwaad mahinnem akeekamoobee'ane. Wo'i beelas foor bee'e yoo sawwit wo'i awwaad hinkaa'na kee'maalda'e aalo'isa caakkisooohane.

Bii'l moochchim hegeeqli amaxxiinse mat ihukkis la'amaakkoohane. Hegeego daadeesaano lobakata liiransoo luwwiinse mat bii'l moochcha. Ni uullanne yoo bii'l moochchiinse mat mat mulli uullanne siidamoobee'ane. Daadeesaan ka ni uulli xale'enne siidamoo moochcha moo'een araq diinate miqoo bikkina ni siixxo'i lobakata fuu'lisoockko. Mat mat manni moochcha lachchoonginne jor illinne moo'immi huushanchi ihukkisa la'immi hasisookko.

Ka lambe’enne Doo’lamo yamamoo losaanchi xa’michchina anga iimaa’ukko. Ixxim, “Ni uulli xale’enne siidamookko yitakko’i moochchi hinkane?” yukko. Aadde’i Hamaame ka xa’michchina dabachcha uwrona losaanina gada’a uwvakko’o. Deero’o anga iimaa’la’a, “Kashar samee’n wengereellichchii, Waaliya aybeksii ni uulli xale’enne siidamoo keeno” yito’o. Daaphphiso yamamoo losaanchi odim, “Ni uulli xale’enne siidamoo cii’i hagalluwwim yookko” yukko. Aadde’i Hamaamem, “Hayya qoxalla!” yakka’a dabachcha uwru losaano birshakko’o.

Aadde’e Hamaame caakkishsha hoffokkam gabbaa’akka’a, “Mulli xandummi hegeeqli amaxxi yoohonne?” yakko’o. Tiiraame anga iimaa’la’a, “annanni annanni mutaanoo doomaa xandaammo” yito’o. Aadde’e Hamaamem Tiiraame lobakata galaxxakko’o. Doo’m awwaad lobakat ihukkisa fintakka’a kurimma asheerakko’o.

Doo'm awwaad mulli hegeeqli amaxxiinse hoffe'oobee'ane. Doom beeta'ne illage woncummi bii'l moochchi hee'ena xanooyyo. Manchi beet mine baxeena, gii'l haqqa siideenaa annanni annanni mu'utuwwa gudiseena doo'm haqqa awwaaxxoohaannoom la'amaakkohane. Mulli goeginne odim, doom xeen ga'nonam ihukko siggaalli ayyar hee'ona mashka'i ihookko. Hegeeqli udma'ooma hooraa manchi beatinam ihukko heer qooccanchi heechcha lobakata dansookko.

Mullek odim haqqa qaraaroomina ihoo'isina awwaaxximmim doom uwwoo awwaadiinse mat ihaa moo'amookko. Mannam ihukko diinate ka uulli heechchi doollenne annanni annanni goeginne jabbinne amadamoo'is la'amaakkohane. Ka jabbina manchi beatinam ihukko diinatina ihoo qaraare siidakkeena xanakkamok doo'm woronne siidamoo haqquwwi woriinsette.

Usheexxat 3: Hegeeqli Amaxxanne Afoo Hawwojja

Aadde'e Hamaame hegeeqli amaxxi ka keen xale'eyyo; ka hee'noommi uullanne siidamoo luwwi hundim hegeeqli amaxxa yineena xannoommo" yakko'o. Ee lasonne, "Kaba odim hegeego abooyimma hoogimminne afoo hawwo yoo horoor woshshanne atoorannona" yakko'o. Aadde'e Hamaame, hegeeqli amaxxa annanni annanni googinne hawwodameena xanoohaannoma losaanina tiisiisakko'o. Ka hawwojuwwiinse mat mato losaan kuramona xa'michcha hincaa'akko'o. Losaanim annanni annanni dabachcha uwjamukko. Losaa'n sawwitennem, Aadde'e Hamaame lobakata liiramakko'o.

Aadde'e Hamaame, "Ki'nuwwi uwvitakko'i sawwite
shooto'i issaamma anim I biq sawwite kuroommo"
yakko'o. Caakkishsham asheerakko'o. Hegeeqli
amaxxanne afoo hawwiinse mat hegeeqli kolbamcha.
Hegeeqli kolbamchina dut mashka'uwwa xingeena
xannoommo. Luxxekki afakko'i beyonne haccaa
huuraa uunjimma. La'mek odim afakko'i beyyo
hundanneme shume'imma. Fabiriikkluwwiinsee
makiinnuwwiinsee firoo wiriir hegeeqli ayyara kolbaa
mannannem ihukko diinaxxi fayya'oomanne hawwojja
afisookko.

Aadde'e Hamaame hundiinsem doomanne afoo
hawwojji mulli amaxxuwwame hawwodoohaannooma
haraassakka'a caakkisakkamulla. Losaanim
hissimmamaa macceesamoolla. Illaqqaare
woncummisame doo'm awwaad lobakat ihubikkina
illi beetichchisa egerimmi hasisookko. Manchi beet
muccur ayyara awwaaxxookkok mutaaniinsette
ihubikkina araq hawwojji afeena xanookko. Ka
bikkinam dooma abooyyim soodina yakkam bee'ane.

Dooma bachchimmi hegeegonne afoo hawwojjiinse mato. Haqqaa mutaanoo lachchoonginne bachchimmi uulli murugaa diris buchcha aanshaa marona mashka'i ihookko. Annanni annanni cii'im gatti beyyo hoogaa mulli uulla uraa elle'ookko. Bii'l moochchuwwi dooyyona mashka'i ihookko.

Ka lambe'enne Aadde'e Hamaame losaanina xa'michcha hincaa'akko'o. "Bii'l moochchi uulla ura dooyyim afisoo hawwi maha?" yakka'a xa'makko'o. Losaanim issuwwina labu dabachcha uwjamukko. Aadde'e Hamaamem yitakko'i woshshoom hanqame; ihukkaarem anim hoffi qaxame caakkisoommoo yakka'a wocimma asheerakko'o.

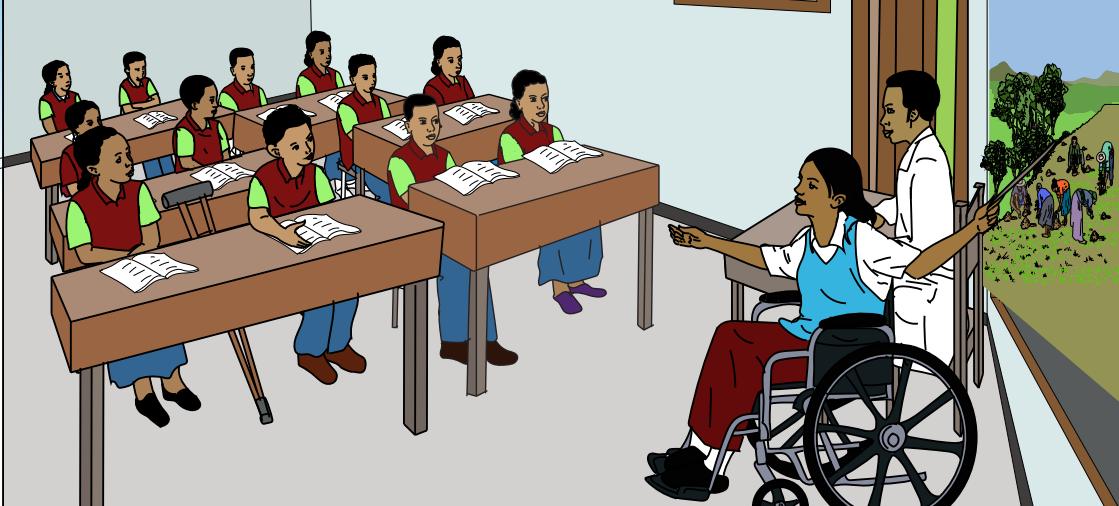
Illaqqaare qaddaa'ummisame bii'l moochchi dooyyimmi uulli daadeesaaniinse siindeena xannommi siixxo'o gatisookko. Haqqi niggi buchchaa qaaphphaa amadaa uulli harshi ihaa heechchina hasisoo luwwa hundame siindona hara'mookko.

Mullek odim manchi beetinam ihukko mulli fooraamuwwina hundinam uumo'i amaxxi ihukki wo'onne afoo hawwo. Annanni annanni googinne siidamoo wo'i dut googguwwinne kolbameena xanookko. Wo'i gammalanne shume'immi wo'o kolbeena xanoo luwwiinse mato. Shum dirisinnee annanni annanni googinnee wo'o woronne aageena xanookko.

Wo'i gadanonne te'im woronne eddechcha aanshimmii wo'o kolbeena xanookko. Hegeegiinse haccaa huraa wixxa'aakka'a daajjenne te'im bu'onne uunjimmi wo'i kolbamchina mulli mashka'a. Manchi beet ixxi gagame ihukko mulli diinate daajjenne aanshoo ammane wo'i kolbameena xanookko. Manchi beet orachchiinsem ihukko diinaxxi orachchiinse firoo xur wo'o jorisa kolboohaannoom la'amaakkooohane. Illageene qaddaa'amukkisam buchchi ni heechchina shooto'i ihukkis ayyeme malsiisoobee'ane.

Ka heer uullanne yoo fooraam luwwi hundim ichcha siixxookkok buchchiinsette. Manchi beet annanni hurbaata atootaa ichcha siideena xanookkok buchchi yoo bikkinatte. Buchchi awwaado xigakka'a guullimmi xanamooyyo. Gundannem, buchchi fooraaminam ihukko foor bee'i luwwina hundinam shooto'i amaxxa yimmi xansiisookko. Ihona bagaan, buchcha hawwodoo luwwiinse mat sagad uulla dufaachche harqootimma hoogimma. Losammisinne sagad uulla aadee iimee harqootimmi harshi buchchi dirisinne agama xa'ona mashka'i ihookko.

Aadde'e Hamaame hegeeqli amaxxi hinkide hawwodameena xanooda'e losaanina fintakka'a caakkisakko'o. Losaanim ka koyyiinchi wocanne lobakata tashaakko. Koyyiinchome losaan hisimmamaa macceesamoo'isanne lobakata maalalakko'ookko. Kaba hofokkame usheexxinaa gatu luwwanne atooralloommo yakka'a usheexxato uwvakko'o.

Usheexxat 4: Amaxxanne Afoo hawwojja ege'lakkam googguwwa

Aadde'e Hamaame usheexxatiinse daba'lakka'a
losaanina cakkishsha uwvakkeena gudakko'o.

Losaanim hisimmamaa Aadde'e Hamaame moo'amoolla.

Aadde'e Hamaame losaanina mat misila moo'isakko'o.

Misiloom mah bikkina moo'isoohanda'e losaan gaalchi
gaalchi ihamaa atooraramona kurakko'o. Atooraramaa
lasonne iittamamukki lambe'aanchi sawwite baxxanchi
losaanina caakkisamona ijaajakko'o. Illagee'n idonne
yoo misilanne mat hegeegonne mat kollinne aalo'isa
egaraamaakkoo mutaanii doomii lobakata moo'amoolla.

Mulli kollinne odim doom bachchamaa diris buchcha
aanshaa uulli leexa'a gatukkisa moo'isoohane.
Hegeeqli mannim ka leexa'i uullanne annanni annanni
fiishsho'uwwa kaasamoolla.

Fooraam luwwina hundiname muccur ayyar lobakata
hasisoohaannooma illageene ki'nsaammo. Kido'ne'i
ayyar siidamookkokim ka misilanne moo'amukki
hegeego laboo beyyonnette. Ee bikkina doo'm haqqa
abooyyimmi lobakata hasisa. Doo'm haqqa afakko'isa
murimma urimmi, awwaadina murakko'i beyyonne
mulleka kaasimmi, mutaano kaasimmii abooyyimmii
niinniinse hundiinsem lobakata egeramoothane.

Dooma bachchiminnee giira fatakiminnee doo'm
woronne hee'oo soko'uwwi dooyyitamisa issookko.
Bii'l uulli daadeesaan bashil diinate miqqa'a
daadeesseena waarimmim gatookko. Xale'i ka qax
ihoo'n doom bachchamchi mashka'inne udma'oom
uullanne lophphookko.

Ayyar manchi beetina foo'l illichchi ihubikkina mutaan aalo'isa hee'oo'isina danaamisa beyyi hundannem kaasimminne udma'oomiinse hoo'lamimmi xansiisookko. Hegeeqli ammaxxiinse mat ihukki wo'i kolbamoobee'isa lob shuma bare hinakka'a awwaxximmi wo'i muccurooma egerookko.

Manni lachchoonginne bu'i wo'onne haccaa huuraa unjoobee'isa ootimmi erane. Diinat aagaa shume'oobee'saa lokki konte'inne kolboobee'isa ootooma qoxxisimmi hasisookko.

Ba'l wo'o muutaa eddechcha aanshimminta awwaxxinnoom bikkina ba'l suume aalo'isa ifisimmi hasisookko. Eddechcha aanshakkam ammane saamu'n himbi aagoobee'isa, larii gammaamii shume'oobee'isa danaamisa qoqqobimmii ootimmii hasisoohane.

Manchi beet awwaaxxoo wo'o sidookkok ka hanaan yoo beyyuwwiinse xale'eyyo. Qoqqobbiinse, daajjiinse, xeeniinse, dambaliinse, mk. siidamoo wo'o muccuroomine egerimmii abooyyimmii hasisa.

Annanni annanni beyyiinse siidammoo wo'i
muccurooma egarimmi, buchcha aanshaa
elleesoobee'sa dichchira murimmi, laro hix
murugeebe'i afeebe'e mat beyyonne allaarimma
urimmi, haqqa kaasimmi gitannooma. Doo'm haqqa
bachchimma urimmi, bii'l moochcha hochchimmi
urimmi lobakat qoorooma. Buchchi dirisinne
aanshamaa maroobee'isa sagad uulla losammi
googinne aadee iimee harqootimma urakka'a
dufaachche harqootimmi lobakata hasisa.

Lule'oomannem, Hegeeqli amaxxa ayyi manchim illi
beetichchisa ege'lim hasisookko. Er sawwit yoo ayyi
manchim I baxoo ki baxoo yoo'n mateeyyoominne ka
hee'noommi uullane siidamoo qooccancha (amaxxa)
abooyyim hundiinsem egeramoohane. Manchi beet
heechchi makkona hasoo ayyi manchim hegeeqli
ammaxxa abooyyimmanne laso gatim hasisooyyo.

Qananaaxxi Lasaqqi Xa'michchuwwa

- I. Kanni woroon yoo xa'michchuwwina dabachcha uwwe.
  1. Hegeeqli amaxxi hinkide hawwodameena xanoo?
  2. Annanni annanni hegeeqli amaxxuwwiinse sooro kitaabe.
  3. Wo'i siidamoo beyyuwwa fintitaa kure.
  4. Mat hegeegonne doom hee'immi mahina awwaadooda'e caakkise.
  5. Ka kitaabiinse siiddit losan maha?

II. Qananaa'lit kitaabo'o shooto'i issitaa kannii
woroon hincukki xuunsammi woccuwwane yoo
bon beyyuwwa wonshe.

1. _____ yamamoo losaanchi, “Ni uulli xale’enne
siidamookko yitakko’i moochchi hinkane?”
yukko.
2. _____ yamamoo losaanchi, “Ni uulli xale’enne
siidamoo cii’i hagalluwwim yookko” yukko.
3. _____ yakkam losaanchi, manchi beet xale’ina
ihoo’n mutaninam ayyar hasisoohaannooma
kurukko.
4. _____ anga iimaa’la’a annanni annanni
mutaanoo doomaa xandaammo yito’o.

